

PAPER DETAILS

TITLE: Kayitli Istihdama Tesvik, Isveren Prim Maliyetlerinin Düsürölmesi ve Mali Yansimalari

AUTHORS: Ömer AÇMAZ

PAGES: 13-34

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/152158>

KAYITLI İSTİHDAMA TEŞVİK, İŞVEREN PRİM MALİYETLERİNİN DÜŞÜRÜLMESİ VE MALİ YANSIMALARI

Ömer Ayhan AÇMAZ

Sosyal Güvenlik Uzmanı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Aktüerya ve Fon Yönetimi Daire Başkanlığı, Ziya Bey Cad. No:6, E-posta: oacmaz@sgk.gov.tr, Tel: 0 312 207 8701

ÖZET

Bu çalışma ile yaşlılık aylığı için gerekli prim ödeme gün sayısı, sigortalılık süresi ve yaş koşulunu yerine getirmiş fakat belirli bir yaşın altında olan 4/a'lı sigortalıları (eski SSK'lılar) yaşlılık aylığı almadan kayıtlı istihdamda tutmaya özendirici bir sistem oluşturulması hedeflenmiştir. Sistem kurgusunda söz konusu koşulları sağlayan sigortalılara gelir ve damga vergisi ve sigorta prim iadeleri yapılması, bu sigortalıları çalıştıran işverenlere ise işveren prim muafiyetleri önerilmiştir. Bu sistem ile kayıt dışı istihdamı besleyen en önemli unsurlardan biri olan genç emeklilerin kayıt dışı çalışma eğilimine bir önlem alınması ve kapsama giren sigortalıları istihdam eden işverenlere de işveren maliyetleri açısından rahatlatıcı bir teşvik mekanizması geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele, İşveren Prim Maliyetleri, Vergi ve Prim İadeleri.

REGISTERED EMPLOYMENT INCENTIVE, EMPLOYER PREMIUM COSTS REDUCTION AND IT IS FINANCIAL REFLECTIONS

ABSTRACT

In this study, it is aimed to create a system to keep 4/a insurers under a certain age (formerly SSK insurers) in formal employment without paying old age pension insurance whose satisfy the required conditions (number of premium payment days, insurance period and age) for old age pension act. In the construction of the system, it is proposed to refund income and stamp tax and insurance premium to insurers providing the required conditions together with the exemptions of employ-

er contributions for the employers who are employed them. With this system, it is aimed to struggle with intend of unregistered employment for young retired people which is the major cause of the unregistered employment and to develop a mechanism relaxing the costs for the employers who are employed them.

Key Words: Struggle with unregistered employment, employer premium costs, tax and premium refunds.

GİRİŞ

Özellikle genç yaşlarda emekli olmuş kişilerin kayıt dışı istihdamda yer alma eğiliminde oldukları aşıkardır. Bunun sebebi emekli oluktan sonra sağlık güvencesi ve düzenli bir geliri garantileyen emeklilerin emekli aylık seviyelerinin düşük olması nedeni ile ek gelir elde etmek amacıyla tekrar çalışma hayatına dönmek istemesidir. Tekrar iş hayatına dönme sürecinde işverenler emeklileri işveren maliyetlerini ileri sürerek kayıt dışı çalıştırma eğiliminde olmaktadır. Emekliler de zaten düzenli bir gelir ve sağlık güvencesine sahip olduklarından genelde kayıt dışı çalışmaya razı olmaktadırlar. Resmi rakamlar incelendiğinde Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) yayınlamış olduğu 2014 Aralık Aylık İstatistik Bültenine göre 4,6 milyonu 4/a (SSK), 1,6 milyonu 4/b (Bağ – Kur) ve 1,3 milyonu 4/c (Emeli Sandığı) statüsünde ülkemizde yaşlılık aylığı alan kişi sayısının yaklaşık 7,5 milyon kişi olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönemde Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) yayınladığı resmi verilere göre ülkemizdeki kayıt dışı istihdam sayısı yaklaşık 9,1 milyondur. Yine aynı dönemde TÜİK'in Hanehalkı İşgücü Anketi verilerine göre emekliliğinden dolayı istihdamda olmayan (kayıt dışı istihdam ya da kayıtlı istihdamda olmayan) kişi sayısı sadece yaklaşık 3,8 milyondur. TÜİK'in yayınlamış olduğu veriler örnekleme usulü anketlere ve SGK'nın verileri ise tam sayıma dayandığı için bire bir sayısal karşılaştırmalar yapmak doğru olmasa da anket sonuçları göstermektedir ki emeklilerin hatırı sayılır bir kısmı kayıt dışı çalışmaktadır.

SGK 2013 İstatistik Yıllığına göre 2011 – 2013 yılları arasında yaşlılık aylığına giren 4/a'lıların emeklilik yaşlarının ağırlıklı ortalaması 50,7 ile 50,8 arasında değişmektedir. Aynı yıllar arasında yıl içinde yaşlılık aylığına giren 4/a'lılardan 55 yaş altında olanların toplam yıl içi yaşlılık aylığına giren 4/a'lılara oranı her yıl ortalama yaklaşık %77, kişi sayısı bağlamında ise her yıl ortalama yaklaşık 195 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Bütün bu veriler göstermektedir ki 4447 sayılı Kanunda öngörülen kademeli emeklilik yaşı uygulaması kadınlarda 58, erkeklerde 60 yaşına ve 5510 sayılı Kanunda öngörülen kademeli emeklilik yaşı 65'e yükselinceye kadar, tedbir alınmadığı müddetçe, uzun yıllar boyunca kayıt dışı istihdam genç emeklilerle beslenmeye devam edecektir.

Emeklilerin emekli olduktan sonra kayıt dışı çalışmalarının önlenmesinde kendilerine daha fazla maddi imkan sağlayacak politikaların geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bahsi geçen maddi imkanın devletin sosyal yardım mekanizması vasıtasıyla sağlanması mümkün olabilir. Fakat ülkemizde emeklilere yönelik emekli aylıklarına ek olarak sağlanan maddi bir sosyal yardım mekanizması mevcut değildir. Aylık alan kişi sayısının çok fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda maddi imkanlar dahilinde devletin sosyal yardım mekanizmasından söz konusu insanları tatmin edecek kadar maddi yardım sağlanması çok mümkün görünmemektedir. Ülkemizde devletin parasal girdi sağladığı vergi ve sosyal sigorta prim sistemleri mevcuttur. Bu sistemler kullanılarak yaşlılık aylığını hak etmiş belirli bir yaştan altındaki 4/a'lı sigortalılara yaşlılık aylığı talebinde bulunmayarak kayıtlı istihdamda çalışmaya devam etmeleri koşulu ile sisteme ödedikleri vergi ve primler ile işverenlerinin bu sigortalılar adına ödediği primlerin kendilerine iade edilmesi durumunda ücretlerinde ciddi anlamda bir artış olacaktır. Bahsedilen sistemin belirli bir yaştan altındaki yaşlılık aylığına hak kazanmış 4/a'lı sigortalı çalıştıran işverenler açısından da cazip olabilmesi için işveren prim oranlarında muafiyetler getirilmelidir. Böylece yaşlılık aylığına hak kazanmış fakat kayıtlı istihdamda çalışmaya devam eden sigortalıları çalıştıran işverenler ilgili sigortalılar için çok daha az prim ödeyecek veya sistemin kurgusuna göre hiç prim ödemeyecektir. Söz konusu sigortalılar ise bahsedilen koşullar altında çalışmaya devam ettikleri sürece vergi ve prim iade sistemi ile hatırı sayılır bir ek gelir elde edeceklerdir. Bahsedilen iadeler hali hazırda 4/a, 4/b ve 4/c statüsünden emekli olup mevcut aylıklarını kestirmek suretiyle tekrar 4/a statüsünde çalışmaya başlamak isteyenler için de uygulanabilir.

Önerilen sistemin bir faydası, yaşlılık aylığına hak kazanmış fakat vergi ve prim iade sistemine göre çalışmaya devam eden sigortalı kişileri çalıştıran işverenlerin bu sigortalılar adına çok daha az prim ödedikleri için kendilerine emekli olmamaları özendirilecektir. Sistemin diğer bir faydası ise söz konusu sigortalıların daha fazla gelir elde edecekleri için kayıtlı istihdamda çalışma hayatlarına devam etmeyi isteyebilecek olmalarıdır. Bahsi geçen sigortalılara iade sistemi ile sağlanacak gelirin arttırılması ve sistemin ilgili sigortalılar açısından daha cazip hale getirilmesi için 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesi gereği belirli koşullar altında işverenlere Hazinece sağlanan 5 puan-

lık prim indirimi, devletin SGK'nın tahsil ettiği malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası priminin dörtte biri oranında SGK'ya yaptığı katkı ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesi gereği 1 puanlık işsizlik sigortası devlet katkısı da prim iade sistemi kapsamında değerlendirilebilir.

Vergi ve prim iadesi sistemi kapsamında sadece 4/a'lı sigortalıların değerlendirilmesinin nedeni bazı resmi verilerle açıklanacak olursa: TÜİK'in hanehalkı işgücü veri tabanından alınan verilere göre 2011 – 2014 yılları arasında kayıt dışı istihdamın iktisadi faaliyet kollarına göre dağılımı incelendiğinde tarım sektörünün ağırlığının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Söz konusu oran belirtilen dönemde %50 ile %53 arasında gerçekleşmiştir. Tarımda kayıt dışı çalışanların profili en genel anlamda ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki ücretsiz aile işçileri, diğeri ise tarımda kendi nam ve hesabına çalışanlardır. Sayılan bu gruplar yaşlılık aylığına hak kazanmak için gerekli prim ödeme gün sayısını biriktirmekte en çok zorlanan kişilerden oluşmakta olup, yaşlılık aylığına hak kazanmış sigortalılar için önerilen vergi ve prim iade sisteminin bu kişiler üzerinde çok fazla etkili olacağı düşünülmemektedir. Aynı yıllar arasında kayıt dışı çalışan ücretli ve maaşlı kişilerin toplam kayıt dışı çalışanlara oranları %35 ile %37 arasında değişmektedir. Bu kişilerin çok büyük bir kısmı sanayi ve hizmetler sektöründe yani tarım dışı istihdamda yer almaktadır. 2011 - 2014 yılları arasında kayıt dışı istihdam sayısı her yıl düşmüştür. Bu düşüşün en büyük kaynağı bahsi geçen yıllar arasında kayıt dışı çalışan ücretli ve maaşlı kişilerin sayısındaki azalmadır. Bu durum sayısal olarak yeniden ifade edilecek olursa: 2011 – 2012 yılları arasında kayıt dışı istihdam 453 bin kişi azalmıştır. Bu 453 bin kişinin 303 bin kişisi ücretli ve maaşlı kişilerden oluşmaktadır (%67). 2012 – 2013 yılları arasında kayıt dışı istihdamdaki azalma 307 bin kişidir ve bunların 178 bini (%58) ücretli ve maaşlı kişilerden oluşmaktadır. 2013 – 2014 yılları arasında kayıt dışı istihdamdaki azalma 310 bin kişidir ve bunların 90 bini (%29) yine ücretli ve maaşlı kişilerden oluşmaktadır. Aynı durum sadece tarımda kayıt dışı çalışanlar için değerlendirildiğinde, 2011 – 2012 yılları arasında kayıt dışı istihdamdaki 453 bin kişilik azalmaya tarımda kayıt dışı çalışanların etkisi 53 bin kişi (%12), 2012 – 2013 yılları arasında kayıt dışı istihdamdaki 307 bin kişilik azalmaya tarımda kayıt dışı çalışanların etkisi 89 bin kişi (%29) olmuştur. 2013 – 2014 yılları arasında kayıt dışı istihdamdaki 310 bin kişilik azalmaya tarımda kayıt dışı çalışanla-

rın etkisi ise 139 bin kişi (%45) olmuştur. TÜİK tarafından açıklanan resmi veriler göz önünde bulundurulduğunda, kayıt dışı istihdamla mücadelede hızlı sonuç alınabilmesi için kayıt dışı çalışan ücretli ve maaşlı kişilere yönelik önlemlerin ön plana çıkarılması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Ücretli ve Maaşlı Çalışanlar İle Tarımda Çalışanların Toplam Kayıtdışı İstihdam Azalışı İçerisindeki Payı

Yıllar	Kayıtdışı İstihdamdaki Toplam Azalma (Bin Kişi)	Ücretli ve Maaşlı Kişilerin Toplam Kayıtdışı İstihdam Azalışı İçindeki Payı (Bin Kişi / %)	Tarımda Çalışan Kişilerin Toplam Kayıtdışı İstihdam Azalışı İçindeki Payı (Bin Kişi / %)
2011 - 2012	453	303 (%67)	53 (%12)
2012 - 2013	307	178 (%58)	89 (%29)
2013 - 2014	310	90 (%29)	139 (%45)

Kaynak: TÜİK

Bahsedilen amaçlar doğrultusunda çalışmanın birinci bölümünde metin içerisinde sık kullanılan kavramlar tanıtılmış, ikinci bölümünde bazı ülkelerde emekliliğin ertelenmesi durumunda sağlanan teşviklere yer verilerek Türkiye'deki durum özetlenmiştir. **Üçüncü bölümünde ise** önerilen vergi ve prim iade sisteminin Türkiye'de uygulanması durumunda mali açıdan işçi, işveren ve devletin ne şekilde etkileneceği mevcut sistemle karşılaştırmalı olarak ortaya konulmuştur.

1. Türkiye ve Bazı Yabancı Ülke Uygulamaları

Sosyal güvenlik sistemlerinin mali açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla neredeyse bütün AB (Avrupa Birliği) ülkelerinde sosyal güvenlik sistemlerinde reformlar yapmak suretiyle önlemler alınmıştır. Son yıllarda bu reformlara ilave olarak özellikle emeklilik için gerekli yaş ve prim ödeme gün sayısı gibi koşulları doldurmuş çalışanların çalışma hayatlarına devam etmeleri için birçok teşvik mekanizması yürürlüğe konmuştur. Bu teşvik mekanizmaları ile emeklilik hakkını elde etmiş çalışanların çalışmaya devam ettikleri sürece daha fazla gelir elde etmeleri olanağı getirilmiş, bunun yanı sıra söz konusu kişilerin emeklilik hakkını elde etmelerine rağmen yaşlılık aylığı almadan çalışmaya devam ettikleri için sosyal güvenlik aylık ödemelerinde tasarruflar sağlanmıştır.

Emeklilik hakkını elde etmiş çalışanları istihdamda tutabilmek için teşvik ve reform uygulamaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde belirli bir yaşın üzerindeki çalışanlara esnek çalışma uygulamalarına yer verilmiş, bazılarında belirli bir yaşın üzerinde çalışmaya devam edenler için aylık bağlama oranları artırılmış, bazılarında ise sosyal güvenlik prim teşvik mekanizmaları geliştirilmiştir [5]. Bu teşviklere ilave olarak ertelenmiş emeklilikten ötürü gelir vergisi iadesi yoluyla vergi teşviki sağlayan ülkeler de mevcuttur. Genelde bu tarz vergi iadeleri negatif gelir vergisi olarak adlandırılmaktadır. Negatif gelir vergisi, yükümlülerin belirli bir gelir seviyesinin (açlık veya yoksulluk sınırı) üzerindeki gelirlerini vergiye (artan oranlı) tabi tutarken bu seviyenin altında gelire sahip olan kişilere bu düzeydeki geliri garanti edecek şekilde nakdi yardım yapılmasını sağlayan bir mali araç olarak tanımlanır [9]. Emekliliğini erteleyen çalışanlara yönelik yapılacak gelir vergisi iadeleri bu haliyle negatif gelir vergisi tanımında olduğu gibi sosyal yardımdan daha ziyade bir teşvik mekanizması olarak değerlendirilmelidir.

1.1. İtalya

Ülkede son yıllarda özellikle politikacı ve ekonomistlerin gündemini nüfusun yaşlanmasına bağlı olarak sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi için nasıl bir teşvik mekanizması uygulanabileceği tartışmaları oluşturmaktadır. Bu bağlamda mali açıdan sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemini oturtabilmiş diğer gelişmiş ülkelerle İtalya arasında sosyal güvenlik politikaları açısından karşılaştırmalar içeren birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmalar sonucu öne çıkan iki durum tespit edilmiştir. Bunlardan ilki diğer gelişmiş ülkelere kıyasla İtalya'daki ortalama emeklilik yaşının daha az oluşu, diğeri ise yaşlı nüfusun istihdama katılımının yine diğer gelişmiş ülkelerde kıyaslandığında oldukça düşük seviyede kalmasıdır [3]. Ülkede 1992'den itibaren emeklilik yaşının artırılmasına yönelik bazı reformlar yapılmıştır. 1992'de "Amato" reformu olarak bilinen uygulama ile emeklilik yaşı kadınlarda 50'den 60'a, erkeklerde ise 60'dan 65'e yükseltilmiştir. 1995 "Dini" reformuyla prim ödeme gün sayısı 35 – 40 yıl arasında olanlara 57 yaşına kadar esnek emeklilik yaşı uygulaması getirilmiştir [4]. 2010 yılında kamu işçileri için emeklilik yaşı 66'ya yükseltilmiş, özel sektörde kadınlar için uygulanan emeklilik yaşı 2018 yılına kadar kademeli olarak 62'den 66'ya çıkartılmıştır [7].

İtalya’da bu reformlar yapılırken ülkemizdeki gibi reform öncesi tarihlerdeki uygulamalardan doğan haklar çalışanlar açısından korunmaktadır ve çalışanlar hala reformla belirlenmiş emeklilik yaşlarının altında reform öncesi kurallara göre emekli olabilmektedir. 2004 yılında “Maroni” reformu ile özel sektör çalışanları için daha önceki katı düzenlemelerden daha ziyade tamamen gönüllülük esasına dayanan ve eski kurallara göre erken yaşta emeklilik hakkını kazananlara emekliliklerini ertelemeleri halinde finansal teşvikler sunan bir mekanizma geliştirilmiştir. Bu teşvik mekanizması “Süper Bonus” olarak da bilinmektedir ve Ekim 2004 – Aralık 2007 arasında uygulanmıştır. Süper Bonus teşvik sistemine göre eski kurallara göre emeklilik için gerekli prim ödeme gün sayısını ve yaşı doldurmuş özel sektör çalışanlarından emekli olmayıp çalışmaya devan etmeleri halinde % 8,89 oranındaki işçi prim hissesi alınmamıştır. Söz konusu teşvikin diğer bir unsuru ise işverenlerin çalıştırdıkları işçiler için ödedikleri % 23,81 oranındaki işveren prim hissesini sosyal güvenlik sistemi yerine doğrudan Süper Bonus teşvikinden yararlanan işçilerine ödemeleridir. Bu sayede Süper Bonus teşvikinden yararlanan bir kişinin ücretinde sadece sosyal güvenlik prim teşvikleri açısından % 32,7’lik bir artış sağlanmıştır. Süper Bonus sistemi prim teşvikinin yanı sıra gelir vergisi teşviki de içermektedir. Buna göre Süper Bonus sistemi içerisinde yer alan bir özel sektör çalışanına sağlanan teşviklerden gelir vergisi kesilmemektedir. Sistem kapsamında gelir vergisi ve sosyal güvenlik prim teşvikleri bir arada değerlendirildiğinde Süper Bonus teşvik mekanizmasından yararlanan bir özel sektör çalışanının ücretinde prime esas kazancına bağlı olarak % 43,16 ile % 58,65 arasında net artış sağlanmıştır [3].

1.2. Avustralya

Birçok OECD (Organisation for Economic Co – operation and Development) ülkesinde emeklilik döneminde kişilere sağlanan sosyal güvenlik dışı parasal yardımlardan dolayı son 30 yılda 55 yaş üstü işgücüne katılım oranının düştüğü gözlemlenmektedir. Bu tarz uygulamalar kişilerin çalışmaya devam etmektense emekli olma eğilimine girmelerinde etkili olmaktadır. Emekli aylığının yanı sıra sosyal ödemelerin yapıldığı ülkelerden biri de Avustralya’dır [10].

Ülkede emeklilik yaşı erkeklerde 65’tir. Kadınlar için belirlenmiş emeklilik yaşı doğum tarihlerine göre farklılık göstermektedir. Doğum tarihleri 1 Temmuz 1947 tarihinden önce olan kadınlar için emeklilik

yaşı 60, 1 Temmuz 1947 – 31 Aralık 1948 olan kadınlar için 64 yaş 6 ay ve 31 Aralık 1948'den sonra doğan kadınlar için 65 olarak uygulanmaktadır [1].

Ülkede Temmuz 1998 tarihinden itibaren emeklilik için gerekli şartları yerine getirdiği halde çalışmaya devam etmek isteyen kişiler için sosyal güvenlik prim ve gelir vergisi yönünden çeşitli teşvikler uygulanmaktadır. Söz konusu teşviklerden en fazla 5 yıl boyunca yararlanılabilmektedir. Prim teşvikleri emekliliğin ertelendiği dönemin sonunda toptan ödeme şeklinde verilmekte olup, söz konusu toptan ödemenin miktarı kişinin medeni haline, emekliliğini kaç yıl ertelediğine, şayet emekliliğini ertelemeseydi kendisine bağlanacak kamu aylığı miktarına bağlıdır. Ayrıca bu şekilde yapılacak toptan ödeme gelir vergisinden muaftır. Emekliliğini erteleyen çalışanlara medeni durumlarına göre farklı miktarlarda belirlenmiş üst sınırlara kadar gelir vergisi indirimleri de sağlanmaktadır. Bu düzenleme Temmuz 2000 tarihinde yürürlüğe konmuş olup söz konusu vergi teşvikinin 2005 yılı için belirlenmiş üst sınırları bekar çalışanlar için yıllık 21.968, evli olanlar için 36.494 Avustralya Dolarıdır [10].

1.3. Türkiye

Ülkemizde emekliliğini erteleyen sigortalılara yönelik uygulanan doğrudan bir teşvik mekanizması bulunmamakta olup, eski Bağ-Kur ve SSK'lıların 2000 yılı öncesi çalışmalarına ilişkin aylık bağlama sisteminde erkekler için 55 ve kadınlar için 50 yaşın üzerinde çalışılan her tam bir yıl için aylık bağlama oranına 1 puan eklenmektedir. Aynı dönemde eski SSK'lılar için 5000 prim ödeme gün sayısının üzerine fazladan çalışılan her 240 gün için yine aylık bağlama oranı 1 puan artırılmaktadır. Söz konusu kural Bağ-Kur'lular için 9000 prim ödeme gün sayısına ilave olarak çalışılan her tam yıl için aylık bağlama oranına 1 puan eklenmesi şeklinde uygulanmaktadır. 2000 yılı öncesi getirilen bu kuralın çalışanların daha fazla prim ödeme gün sayısı ve daha ileriki yaşlarda emekli olmalarını özendirici bir uygulama olduğu söylenebilir. Fakat 2000 – 2008 yılları arasındaki çalışmaları kapsayan uygulama ile bahsi geçen sigortalıların ilk 10 yıllık çalışmalarına istinaden yıllık % 3,5, takip eden 15 yıllık çalışmalarına istinaden yıllık % 2 ve bunun üzerine çalışılan her bir tam yıl için % 1,5'luk giderek azalan bir aylık bağlama oranını içeren bir düzenleme getirilmiştir. 2008 yılından sonraki çalışmalar için söz konusu aylık bağlama oranı % 2 ile sabitlenmiş-

tir. Gerek 2000 – 2008 yıllarını gerekse 2008 yılı sonrasını kapsayan düzenlemelerde ileriki yaşlarda ve daha fazla prim ödeme gün sayısı ile emekli olmayı tercih edecek sigortalılar için 2000 öncesi sistemde olduğu gibi çalışmayı özendirici bir uygulama söz konusu değildir. Günümüzdeki aylık bağlama sisteminde bahsi geçen üç dönemdeki çalışmalar ağırlıklandırılarak dikkate alınmakta olup, yıllar ilerledikçe daha ileri yaşta ve daha fazla prim ödeme gün sayısı ile emekli olmayı teşvik eden uygulamalar barındıran 2000 öncesi sistemin ağırlığı tamamen ortadan kalkacaktır. Burada 2000 öncesi, 2000 – 2008 arası ve 2008 sonrası dönemlere ilişkin yapılan bu kıyaslamaların sadece emekliliği ertelemeye yönelik düzenlemeler açısından değerlendirildiğinin ve diğer parametrelerin dikkate alınmadığının vurgulanması gerekmektedir.

Emekli olmuş sigortalıların aylıkları gelir vergisine tabi olmayıp söz konusu uygulama kişinin emeklilik hakkını elde ettiği halde birkaç yıl ertelemek suretiyle emekli olması veya koşulları sağlar sağlamaz emeklilik tercihinin kullanmasına bakılmaksızın bütün emekliler için geçerlidir.

Ülkemizde 5510 sayılı Kanunun birinci fıkrasının (b) bendine tabi çalışanlar (eski Bağ-Kur'lular olarak da nitelendirilirler günümüzde 4/b'liler olarak adlandırılmaktadırlar) ile ilk tescil tarihleri 1 Ekim 2008 tarihinden önce olan 5510 sayılı Kanunun birinci fıkrasının (a) bendine tabi çalışanlar (eski SSK'lular olarak da nitelendirilirler günümüzde 4/a'lılar olarak adlandırılmaktadırlar) için emekli olduktan sonra aylıklarını alarak sosyal güvenlik primine tabi çalışma imkanları mevcuttur. Sosyal güvenlik destek prim oranı 4/a'lılar için prime esas kazançlarının % 30'udur. Bu oranın % 7,5'i işçi, % 22,5'i ise işveren prim hissesidir. İşverenler ayrıca sosyal güvenlik destek primine tabi çalıştırdıkları işçiler için % 2 oranında iş kazası ve meslek hastalığı sigorta primi ödemek zorundadırlar. Sosyal güvenlik destek primi uygulaması 4/b'liler açısından 4/a'lılardan farklı olarak elde ettikleri kazanç üzerinden değil almakta oldukları aylık üzerinden % 10 oranında kesinti yapmak suretiyle gerçekleştirilmektedir. Bu şekilde çalışan sigortalılar ileride iş yaşamlarını tamamen sona erdirdiklerinde sosyal güvenlik destek primi uygulaması süresince ödedikleri primlerin emekli aylıklarına bir yansıması yoktur. Ayrıca sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışan bir sigortalının işverene maliyeti aynı prime esas kazanç tutarına göre çalışan normal bir sigortalının maliyetinden daha fazladır. Dolayısıyla bahsi geçen uygulama sigortalılar açısından hem

aylıklarını hem de ücretlerini almalarından ötürü kabul edilebilir olsa da işverenler için bu durum geçerli değildir. Bundan dolayı genellikle işverenler kendilerine maliyetlerinden daha fazla katma değer katan sigortalıları sosyal güvenlik destek primine tabi çalıştırmaktadırlar.

Ülkemizde yürürlükten kaldırılmış kanunlardan doğan hakların korunmasından dolayı yıl içi emekli olanların yaşları bu konuda yapılan reformlara rağmen hala oldukça düşüktür. Emekli aylık seviyeleri incelendiğinde söz konusu aylık tutarlarının kişilerin hayatlarını rahat bir şekilde sürdürebilmelerine cevaz vermemektedir. Bu durumun sorumlusu düşük seviyede aylık bağlayan Sosyal Güvenlik Kurumu da değildir. Çünkü reformlara rağmen hala bağlanan aylıklarla toplanan primler arasında mali dengeler açısından Sosyal güvenlik Kurumunun aleyhine bir durum söz konusudur. Ayrıca Sosyal Güvenlik Kurumu yıllarca sürmüş ve hala kısmen devam etmekte olan genç yaşta emeklilik uygulamalarından dolayı ciddi boyutlarda finansal açıklar vermektedir. Emekli aylık seviyelerinin düşük olması, özellikle erken yaşta emekli olmuş kişilerden çalışma hayatlarına devam edenlerin genelde işveren maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle kayıt dışı istihdamda yer almalarına sebep olmaktadır. Bu şekilde çalışanların emekliliklerini ertelemelerini teşvik ederek yasal zeminlerde çalışma hayatlarına devam etmelerini sağlayacak mekanizmaların bulunmaması birçok ekonomik ve toplumsal sorunlarla karşılaşılmasına neden olmaktadır.

2. Uygulama: Türkiye’de Genç Emeklilere Yönelik Vergi ve Prim İade Sistemi Uygulaması

Kurulması önerilen prim ve vergi iade sisteminin kapsamında 55 yaşın altında olup yaşlılık aylığı için gerekli prim ödeme gün sayısını, sigortalılık süresini ve yaş koşulunu sağlamış fakat yaşlılık aylığı almadan hala aktif olarak çalışan 4/a’lı sigortalılar bulunacaktır. Bahsedilen şartları sağlamış sigortalılara aşağıda sıralanan vergi ve prim iadeleri cari ay içinde ödenecektir. Vergi ve prime ilişkin iadeler hesaplanırken prime esas kazancın alt sınırı baz alınmıştır. Aşağıda **bahsi geçen** hesaplamalar 2015 yılı ilk altı ay parametrelerine göre adına ayda tam prim gün sayısına göre (30 gün) prim yatırılan sigortalılar için yapılmıştır.

2.1. Prim İade Tutarları

Önerilen vergi ve prim iade sistemi kapsamında sağlanacak prim iadelerine ilişkin tutarlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

a) Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları sigortalı hissesi olan %9'luk kısmın prime esas kazancın alt sınırına tekabül eden tutarı söz konusu sigortalılara iade edilecektir. Bu iadenin tutarı 2015 ilk altı aylık dönem için belirlenmiş prime esas kazancın alt sınırına göre 108,14 liradır ($1201,5 \times 0,09$).

b) Genel sağlık sigortası sigortalı hissesi olan %5'lik kısmın prime esas kazancın alt sınırına tekabül eden tutarı şartları sağlayan sigortalılara iade edilecektir. İade miktarı 60,08 liradır ($1201,5 \times 0,05$).

c) İşsizlik sigortası kapsamında sigortalıdan alınan %1'lik kısmın prime esas kazancın alt sınırına tekabül eden tutarı şartları sağlayan sigortalılara iade edilecektir. İade miktarı 12,02 liradır ($1201,5 \times 0,01$).

ç) 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesine göre 5 puanlık prim indiriminden yararlanan işverenler için malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları işveren hissesi olan %11'lik kısmın % 6'sı işverenden kalan % 5'i Hazine'den tahsil edilecektir. Bu şekilde hesaplanacak iade miktarı 132,17 liradır ($1201,5 \times 0,11$). 5 puanlık prim indirimine ilaveten yine 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde belirtilen, 51 il ve 2 ilçede uygulanan 6 puanlık prim indiriminden yararlanan işverenler prime esas kazancın alt sınırına tekabül eden ilave 6 puanı ödemeyeceklerdir. Söz konusu 6 puanlık kısım yine Hazine'den tahsil edilip ilgili sigortalıya iade edilecektir.

d) Genel sağlık sigortası işveren hissesi olan %7,5'lik kısmın prime esas kazancın alt sınırına tekabül eden tutarı işverenden tahsil edilmeden şartları sağlayan sigortalılara iade edilecektir. İade miktarı 90,11 liradır ($1201,5 \times 0,075$).

e) %2'lik kısa vadeli sigorta kolları işveren priminin prime esas kazancın alt sınırına tekabül eden tutarı işverenden tahsil edilmeden şartları sağlayan sigortalılara iade edilecektir. İade miktarı 24,03 liradır ($1201,5 \times 0,02$).

f) İşsizlik sigortası kapsamında sigortalı adına işverenden alınan %2'lik kısmın prime esas kazancın alt sınırına tekabül eden tutarı işverenden

taahhüt edilmeden şartları sağlayan sigortalılara iade edilecektir. İade miktarı 24,03 liradır.

Her ne kadar bu çalışmada önerilen iade sistemi kapsamında değerlendirilmemiş olsada, işsizlik sigortasına devletin sigortalılar adına yaptığı %1’lik katkı ile 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde geçen “Devlet, Kurumun ay itibarıyla tahsil ettiği malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası priminin dörtte biri oranında Kuruma katkı yapar” hükmüne göre hesaplanacak kısım söz konusu sigortalılara yapılacak iade miktarlarına dahil edilerek önerilen sistem ilgililer açısından daha cazip hale getirilebilir.

2.2. Vergi İade Tutarları

Önerilen vergi ve prim iade sistemi kapsamında sağlanacak vergi iadelerine ilişkin tutarlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

a) Gelir vergisi, sigortalıların prime esas kazançlarından sigortalı prim hissesine tekabül eden tutar çıkarıldıktan sonra kalan tutar üzerinden, gelir vergisine esas kazanç dilimine göre değişen %15 - %35 oranları arasında alınmaktadır. Alınan verginin bir kısmı medeni durum, eşin çalışıp çalışmaması ve çocuk sayısına göre değişen miktarlarda “asgari geçim indirimi” adı altında sigortalılara iade edilmektedir. Vergi ve prim iade sistemine dahil olan sigortalılara asgari geçim indirimine ilave olarak prime esas kazancın alt sınırından alınan ve %15’lik dilime tekabül eden 2015 yılı ilk altı ay parametreleriyle 63,08 liralık tutar iade edilecektir ($1201,5 \times 0,85 \times 0,15 = 90,11$). Bu çalışmada asgari geçim indirimi tutarı belirlenirken bekar ve çocuksuz bir sigortalı baz alınmıştır.

b) Damga vergisi prime esas kazancın %0,759’una tekabül etmektedir. Vergi ve prim iade sistemine dahil olan sigortalılara asgari prime esas kazancın alt sınırı üzerinden hesaplanacak 9,12 liralık tutar iade edilecektir.

2.3. Önerilen Vergi ve Prim İade Sisteminin Parasal Çıktıları

Yukarıda sıralanan öneriler doğrultusunda bahsedilen şartları sağlayan sigortalılara vergi ve prim iade sisteminde 2015 yılı ilk altı ay parametrelerine göre sağlanacak ek gelir **522,76** liradır. Söz konusu tu-

tar prime esas kazancın alt sınırından çalışan bir sigortalının eline geçen net ücretin yaklaşık **%55'ine** tekabül etmekte olup, söz konusu sigortalının eline geçen net ücret **949,07** liradan **1471,83** liraya çıkacaktır.

Tablo 2: 2015 yılı ilk 6 ay parametrelerine göre önerilen sistemde yer alan sigortalıya iade edilecek tutarların dağılımı

İlgili Sigorta / Vergi Kolu	Brüt Ücrete Oranı (%)	İade Tutarı (TL)
MYÖ Sigortalı Hissesi	9	108,14
GSS Sigortalı Hissesi	5	60,08
İşsizlik Sigortası Sigortalı Hissesi	1	12,02
MYÖ İşveren Hissesi	11	132,17
GSS İşveren Hissesi	7,5	90,11
İKMH Sigortası İşveren Hissesi	2	24,03
İşsizlik Sigortası İşveren Hissesi	2	24,03
Gelir Vergisi (Asgari geçim indirimi çıkarıldıktan sonra)	12,75	63,08
Damga Vergisi	0,759	9,12
TOPLAM	-	522,78

Kaynak: Yazarın kendi hesaplamaları.

Vergi ve prim iade sisteminin devlete maliyetinin işverenlerden alınmadan iade sistemine müstahak sigortalılara aktarılan parasal tutarlar dikkate alınarak hesaplanması gerekmektedir. Önerilen sistemde genel sağlık sigortası, kısa vadeli sigorta kolları ve işsizlik sigortası işveren primleri işverenlerden tahsil edilmeden sisteme dahil olan sigortalılara iade edilmesi öngörüldüğü için bu iadelerden kaynaklı çifte maliyet oluşmaktadır. Sonuç olarak önerilen sistemin koşulları sağlayan sigortalı başı maliyeti 2015 ilk altı ay parametreleriyle $522,76+90,11+24,03+24,03=660,94$ liradır. Diğer taraftan SGK bilgi işlem sisteminden alınan verilere göre 2015 yılı ilk altı aylık dönemde 55 yaşın altındaki kişilere bağlanan yaşlılık aylıklarının ağırlıklı ortalamasının 660,94 liradan fazladır. Bu miktar göz önünde bulundurulduğunda, yaşlılık aylığı almadan vergi ve prim iade sisteminden yararlanan sigortalıların kişi başı **660,94** liralık miktar bir maliyet unsuru olmaktan çıkmaktadır.

2.4. Vergi ve Prim İade Sisteminin Sosyal Güvenlik Kurumu Mali Dengelerine Etkileri

Çalışmanın bu bölümünde vergi ve prim iade sisteminin yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde 2011 yılının Ocak ayında yürürlüğe girdiği, sistemden sadece 4/a statüsünde yıl içinde yaşlılık aylığına girenlerden 55 yaşının altında olan sigortalıların hepsinin 55 yaşına kadar aylık almadan vergi prim iade sistemi kapsamında çalışmaya devam ettikleri varsayımları altında önerilen sistemin Sosyal Güvenlik Kurumuna mali yansımaları incelenmiştir. Uygulamadan yararlanan kişi sayısı, sağlanan iade tutarı, uygulamanın Sosyal Güvenlik Kurumuna mali açıdan fayda/zarar durumu Tablo 1’de özetlenmiştir. Hesaplamalar daha önce belirtilen prensiplere göre ilgili yılların ortalama aylık seviyeleri ve asgari prime esas kazançlar kullanılarak yapılmıştır.

Tablo 3: Önerilen Vergi ve Prim İade Sisteminin Kamuya Olası Mali Etkileri

YIL	Uygulamadan Faydalanan Kişi Sayısı	Ödenmeyen Aylıklardan Sağlanan Gelir TL (1)	Sağlanan İade Tutarı TL	Kamuya Maliyet TL (2)	Fayda-Zarar TL (3 = 1 - 2)
2011	194.766	1.272.841.263	592.022.598	730.210.633	542.630.630
2012	386.313	2.756.752.477	1.354.477.462	1.645.208.796	1.111.543.681
2013	548.828	4.200.082.313	2.083.564.791	2.534.913.011	1.665.169.302
2014	713.353	5.907.774.629	3.028.064.957	3.657.998.141	2.249.776.488

Kaynak: Yazarın kendi hesaplamaları.

Görüldüğü gibi vergi ve prim iade sistemi uygulamasının bu haliyle hayata geçirilmesi durumunda kamuya bir mali yük oluşmakta hatta kamunun kasasında artı para kalmaktadır. Belirlenen kurallar çerçevesinde uygulamadan faydalanan kişi sayısı ve sağlanan iade miktarlarına bağlı olarak Tablo 1’deki mali görünüm değişecek fakat kamu mali dengesi açısından mevcut ekonomik parametreler ve ortalama aylık miktarlarına göre daima olumlu olacaktır. Ön plana çıkarılması gereken diğer bir bilgi 2011 – 2014 yılları arasında 55 yaşın altında emekli olmuş yaklaşık 713 bin 4/a’lı sigortalının hepsinin olmasa bile hatırı sayılır bir kısmının bugün kayıt dışı olarak çalıştığıdır. Önerilen vergi ve prim iade sistemi geçtiğimiz yıllarda yürürlüğe konsaydı bugün kayıt dışı istihdam sayısı mevcut düzeyinden belki de yüz binlerce kişi daha az olacaktı.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Vergi ve prim iade sistemini konu ile ilgili sistemin aktörleri olan işçi, işveren ve devlet açısından değerlendirmek gerekmektedir. İtalyan sistemi örnek alınarak kurgulanan sistemle 2015 yılı ilk altı ay parametrelerine göre sistem kapsamında çalışan bir işçinin eline net olarak asgari 1471,83 TL geçecektir. Bu tutar halihazırda asgari prime esas kazanç üzerinden çalışan bir işçinin eline geçen tutarın %55 daha fazladır. Emekliliğinden sonra çalışma hayatına devam etmek isteyen bir işçinin önerilen vergi ve prim iade sistemine tabi olma veya kayıt dışı istihdamda yer alma kararında şüphesiz ki bir maddi karşılaştırma çok etkili olacaktır. Söz konusu maddi karşılaştırma, işçinin kayıt dışı çalışmasından elde edeceği gelir ile emekli aylığının toplamını vergi ve prim iade sisteminden elde edeceği iade tutarı ile işvereninden alacağı ücretin toplamıyla kıyaslamak suretiyle olacaktır. Burada ilk akla gelen yorum kayıt dışı çalışmadan dolayı cebine daha fazla para girecek olan bir işçinin elbette ki bu yolu tercih etme eğiliminde olacaktır. Fakat önerilen sistemin belki de en önemli avantajının uygulamaya müstahak işçi ve bunları çalıştıran işverenlerin işlerini yasal bir zeminde yürütmeleri olduğu düşünülmektedir. Bilindiği gibi kayıt dışı çalışma ve karşılaştırma durumu yasalar gereği idari para cezası gerektiren bir durumdur. Sisteme işverenler açısından bakıldığında üç durumun mali anlamda karşılaştırılması gerekmektedir. Bu durumlardan ilki emeklilik hakkını elde etmiş bir işçinin daha önce bahsedilen sosyal güvenlik destek primine tabi çalıştırılmasıdır. Bu durumda söz konusu işçinin işverene maliyeti 2015 yılının ilk altı aylık dönemi için belirlenmiş asgari ücrete göre 1495,87 TL'dir. Bunun 1201,5 TL'si brüt asgari ücret 270,34 TL'si sosyal güvenlik destek priminin işveren hissesine tekabül eden kısmı (%22,5) ve 24,03 TL'si de tamamı işveren tarafından ödenen iş kazası ve meslek hastalığı prim karşılığıdır. Vergi ve prim iade sistemine göre çalıştırılan bir sigortalının işverene maliyeti ise 1273,59 TL'dir. Bunun 1201,5 TL'si brüt asgari ücret kalan 72,09 TL'si % 6'lık malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası işveren prim hissesidir. İlave 6 puanlık prim indiriminden yararlanan bir işverenin önerilen sisteme tabi çalıştırdığı sigortalı için maliyeti sadece 1201,5 TL olacaktır. Prime esas kazancın alt sınırından çalıştırılan normal bir sigortalının 5 puanlık prim indiriminden yararlanan bir işverene maliyeti 1411,76 TL'dir. Söz konusu 5 puanlık prim indiriminden yararlanmayan bir işveren için bahsi geçen maliyet 1471,84 TL'dir. Görüldüğü gibi önerilen vergi ve prim iade

sistemine tabi çalıştırılan bir işçinin işverene maliyeti sosyal güvenlik destek primine tabi çalıştırılan bir işçinin maliyetinden yaklaşık % 17,5 oranında daha azdır. Vergi ve prim iade sistemi normal bir işçinin işverene maliyeti açısından kıyaslandığında ise 5 puanlık prim indirimi göz önünde bulundurulduğunda % 10,8 oranında daha azdır. 5 puanlık prim indiriminden yararlanmayan bir işveren açısından söz konusu oran % 15,6'ya çıkmaktadır. İlave 6 puanlık prim indiriminden yararlanan işverenler için bu oranlar artacaktır.

Tablo 4: Vergi ve Prim İade Sisteminin İşçinin Çalışma Statüsüne Göre İşveren Maliyetleri Açısından Değerlendirilmesi

İşçinin Çalıştırılma Statüsü	İşverene Maliyet TL	Vergi ve Prim İade Sisteminin Maliyet Avantajı %	Vergi ve Prim İade Sisteminin Maliyet Avantajı TL
SGDP	1.495,87	17,5%	222,3
Normal İşçi (5 puanlık prim indiriminden yararlandırılmayan)	1.471,84	15,6%	198,3
Normal İşçi (5 puanlık prim indiriminden yararlandırılan)	1.411,76	10,8%	138,2
Vergi ve Prim İade Sistemi-ne Göre Çalışan işçi	1.273,59	-	-

Kaynak: Yazarın kendi hesaplamaları.

Sistem devlet açısından değerlendirildiğinde iki konu ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki ortalama aylık seviyeleri göz önünde bulundurulduğunda sistemin devlete bir maliyet unsuru olmadığı tespit edilmiş ve sayısal olarak çalışmanın uygulama bölümünde ortaya konmuştur. Diğer ise sistemin kayıt dışı istihdam oranını azaltacak olması istihdam göstergelerinde olumlu etki yaratacaktır.

Bütün bu olumlu tabloya rağmen sistemin taşıdığı bazı riskler vardır. Yaşlılık aylığı koşullarını sağlamış 55 yaşının altındaki kişilere yönelik kurgulanan vergi ve prim iade sisteminin sahip olduğu en büyük risk bazı sektörlerde genç istihdamına yönelik olacaktır. Özellikle iş tanımı olarak fiziksel güç gerektirmeyen büro ortamında sigortalı çalıştıran işverenler vergi ve prim iade sistemi kapsamında çalıştırdıkları sigortalıları adına çok daha az prim ödeyecekleri için söz konusu kişileri çalıştırmaya devam etmek isteyebileceklerinden, bunların yerini alacak gençlerin istihdama katılma süreci uzayabilecektir. Fakat inşaat,

ağır metal ve madencilik gibi fiziksel güç gerektiren sektörlerde söz konusu riskin etkisinin çok daha az olacağı düşünülmektedir. Önerilen vergi ve prim iade sisteminin genç istihdamı açısından taşıdığı bu riski minimize etmek amacıyla söz konusu iade sistemine müstahak olabilmek için öngörülen 55 yaş eşiğinin bazı iş kolları için aşağı çekilmesi mümkün olabilir. Önerilen vergi ve prim iade sisteminin taşıdığı diğer bir risk, sayıları az da olsa, yaşlılık aylığı almadan çalışmaya devam eden sigortalılara vergi ve prim iade sisteminden yapılacak teşviklerin doğrudan kamu maliyeti olarak karşımıza çıkacak olmasıdır. Her ne kadar bunların sayıları az da olsa söz konusu maliyet riskini azaltmak için önerilen vergi ve prim iade sistemi müstahak olabilmek için sisteme bir staj süresi kuralı ilave edilebilir. Örnek olarak “yaşlılık aylığı için gerekli olan sigortalılık süresi, prim ödeme gün sayısı ve yaş koşulunu sağlamış, vergi ve prim iade sisteminden yararlanmak için resmi başvuruda bulunmuş 55 yaşının altındaki sigortalılara resmi başvuru tarihinden 6 ay veya 1 yıl sonra sistem kapsamında iadeler yapılır” gibi kurallar getirilebilir. Burada sistemden faydalanmak için gerekli staj süresi olabildiğince kısa tutulmalıdır. Bu sürenin uzun olmasının mevcut problemlere bir çözüm getirmeyeceği düşünülmektedir.

Ay içerisinde eksik çalışılan günler için vergi ve prim iade sisteminden yapılacak ödemeler hiçbir şekilde kesintiye uğramamalıdır. Çünkü sistem kapsamındaki kişiler zaten hak ettikleri yaşlılık aylığını almadan çalışmaya devam eden kişilerdir. Fakat bu kişilerin işverenleri ay içinde eksik çalışılan günleri dikkate alarak kendilerine ödeme yapacaklardır. Başka bir deyişle önerilen sistemde ay içinde eksik çalışmalara ilişkin ücret ve prim ödemeleri işverenler açısından mevcut sistemden farklı olmayacaktır. Ayrıca 5510 sayılı Kanunun 16’ncı maddesi ile geçici ve sürekli iş göremezlik ödenekleri gibi iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortasından sağlanan haklar vergi ve prim iade sisteminde yer alan sigortalılar için geçerliliğini koruyacaktır.

Vergi ve prim iade sistemine katılım gönüllülük esasına dayanmalı ve mevcut sosyal güvenlik destek primi uygulaması mevcut haliyle devam etmelidir. Ayrıca sistem kapsamında çalışan sigortalıların yaşlılık aylıkları Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sisteme başvurdıkları tarih itibarıyla hesaplanarak yeni kurulacak vergi ve prim iade bilgi işlem sistemine kayıt edilmelidir. Söz konusu sigortalıların yaşlılık aylığı talebinde bulunmaları veya vefat etmeleri durumunda başvuru tarihi itibarıyla hesaplanan aylıklarına tahsis talep veya vefat tarihine

kadar 4/a statüsünden aylık alanlara verilen artışlar uygulanarak elde edilen güncel aylıklar kendilerine veya hak sahiplerine mevcut kurallar çerçevesinde bağlanmalıdır. Sistem kapsamında çalışan sigortalıların aylık hesaplamasında vergi ve prim iade sistemine başvurdıkları tarih ile tahsis talep tarihi arasında geçen sürelerle ilişkin prime esas kazanç, prim ödeme gün sayısı ve güncelleme katsayısı gibi parametreler dikkate alınmamalıdır. Bunun nedeni söz konusu sigortalılara ödemeleri gerektiren primlerin çalışmaya devam ettikleri sürece iade edilecek olmasıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Agnew, J. (2013). Australia's Retirement System: Strengths, Weaknesses and Reforms. Center for Retirement Research at Boston College. Number 13 – 5. 13 Aralık 2014 tarihinde <http://crr.bc.edu/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=kJ/4gDiE6p> adresinden erişildi.
- [2] Coile, C., Gruber, J. (2000). Social Security Incentives For Retirement. National Bureau of Economic Research. Working Paper 7651.
- [3] Ferrari, I., (2014). The Effectiveness of Incentives to Postpone Retirement: an Evaluation of the Italian “Super-Bonus” Reform. In draft prepared for Bologna University. 11 Aralık 2014 tarihinde <http://www.iza.org/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=XVYDEorId+> adresinden erişildi.
- [4] Galasso, V., Profeta, P. (2003). Lessons for an Aging Society: the Political Sustainability of Social Security Systems. Innocenzo Gasparini Institute for Economic Research. Working Paper Series no:244. 11 Aralık tarihinde <http://ssreform.treasury.gov.au/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=KCtM-CIPu1x> adresinden erişildi.
- [5] Report by The Social Protection Committee, (2007). Promoting longer working lives through pension reforms. European Commission Press. 1 – 39. 15 Aralık 2014 tarihinde http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAC&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D745%26langId%3Den&ei=3dqOVMrfNcf5UvmpgPgD&usg=AFQjCNEcQ9eVJkZ_Kc70CDhXQfOXE6MZpg adresinden erişildi.
- [6] SGK 2013 İstatistik Yıllığı.
- [7] Social Security Programs Throughout The World: Europe. (2012). Social Security Administration Publication, NO: 13-11801, Washington DC.
- [8] TÜİK Dinamik Sorgulama veri tabanı: İşgücü istatistikleri.
- [9] Vural, İ., (2010). Uygulamada Düz Oranlı Gelir Vergilerinin Ekonomik Etkileri. Maliye Dergisi Sayı 158. 179 – 200.
- [10] Warren, D., Oguzoglu, U. (2006). Financial Incentives Affecting the Retirement Decisions of Mature Age Australians. Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research. Preliminary Not for Citation. 13 Aralık 2014 tarihinde <https://www.melbourneinstitute.com/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=tEVkMZ0sm/> adresinden erişildi.

EK 1: Bazı Tanımlar

Prime Esas Kazanç

Sigortalılara ödenen ücret, zam ve tazminatlar, prim ve ikramiye ile bu nitelikteki istihkaklar prime esas kazanç olarak nitelendirilir. Prime esas kazançlar asgari ücret ile asgari ücretin 6,5 katı arasında değerlendirilir. Alt sınırın altında kalan kazançlar prime esas kazancın alt sınırı, üst sınırın üzerine çıkan kazançlar ise prime esas kazancın üst sınırı kabul edilir.

Sigortalılık Süresi ve Prim Ödeme Gün Sayısı

Bir kişinin sigortalılık süresi ilk işe girdiği tarihle tahsis (emeklilik) talebinde bulunduğu tarih arasında geçen süre olarak nitelendirilir. İlgili kişinin prim ödeme gün sayısı ise sigortalılık süresi içerisinde bir fiil prim ödeyerek geçirdiği süreleri ifade eder. Bir sigortalı açısından prim ödeme gün sayısı ile sigortalılık süresi aynı miktarda olmayabilir. Örneğin çalışma hayatında işsiz kalan süreler sigortalılar açısından sigortalılık süresi olarak değerlendirilirken, bu süreler prim ödeme gün sayısına dahil edilmez.

Aylık

Malullük, yaşlılık ve vazife malullüğü durumlarında sigortalının kendisine, ilgili sigortalının ölümü halinde ise hak sahiplerine Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan sürekli ödemeler aylık olarak nitelendirilir.

Devlet katkısı

Devlet katkısı 5510 sayılı Kanunun 81'inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki "Devlet, Kurumun ay itibarıyla tahsil ettiği malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası priminin dörtte biri oranında Kuruma katkı yapar. Devlet katkısı olarak hesaplanacak tutar talep edilen tarihi takip eden 15 gün içinde Hazinece Kuruma ödenir" hükmüne istinaden Hazine tarafından Sosyal Güvenlik Kurumuna aktarılan parayı ifade eder.

Sosyal Güvenlik Destek Primi (SGDP)

SGDP belirli yaşı, sigortalılık süresi ve prim ödeme gün sayısı şartını yerine getirip emeklilik ve yaşlılık aylığı bağlanan sigortalıların yaşlılık aylığı kesilmeden hizmet akdine tabi çalışmaları halinde işverenlerinden, kendi nam ve hesabına tabi çalışmaları halinde kendilerinden alınan primdir.